

РЕЦЕНЗИЯ

От: проф. дн Пенчо Денчев Пенчев
УНСС
3.8 Икономика

Относно: дисертационен труд за присъждане на научна степен
„доктор на науките“ по професионално направление 3.8
Икономика, научна специалност „Икономика и управление
(предприемачество)“ в УНСС.

Автор на дисертационния труд: Иван Цанов Цанов
Професор, доктор
УНСС

Тема на дисертационния труд: Българската стопанска политика в
контекста на предприемачеството (1879-2024)

Основание за представяне на рецензията: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед №431/13.02.2026 на зам-ректора на УНСС доц. д-р Мария Воденичарова.

1. Информация за дисертанта

Дисертантът е представил за обсъждане дисертационния си труд в катедра „Предприемачество“, „Бизнес факултет“ на УНСС съгласно чл.39 от ППЗРАСРБ. Разкриването на процедурата по защита на дисертационния труд е извършено на основание: решения на КС на катедра „Предприемачество“ (Протокол N 3 от 31.01.2026 г.) и решение на ФС на „Бизнес факултет“ Протокол N ФС-6 от 27.01.2026 г.

- Иван Цанов Цанов е роден на 8.12.1963 г. Завършил е висше образование в СУ „Св. Климент Охридски“, защитава докторска

- дисертация в УНСС. Професионалната му кариера е тясно свързана с университетското образование. Той е автор на голям брой монографии, научни статии, учебници и учебни помагала. Главен редактор на Българско електронно научно списание „Стопанско управление“. Публикационната и преподавателската му дейност показват широк спектър от интереси. Той е водил занятия в бакалавърски и магистърски програми в Университет за национално и световно стопанство – София, СУ „Св. Климент Охридски“, Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“, Европейско висше училище по икономика и мениджмънт – Пловдив, Висше училище по застраховане и финанси – София, БДУ „Проф. д-р Асен Златаров“, Варненски свободен университет „Черноризец Храбър“.
- **Заемани академични и други длъжности до момента:** В периода 2013 – 2020 г. Иван Цанов Цанов е преподавател в Европейско висше училище по икономика и мениджмънт, Декан на Център по иновативен мениджмънт. В периода 2022-2024 г. той е преподавател в Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“, от 2024 до настоящия момент е изследовател R4 в Института по предприемачество на УНСС

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

- **Представеният дисертационен труд** е в обем от 410 страници. Те включват, Посвещение, Благодарности, Списък на съкращенията, Списък на таблиците и фигурите, основен изследователски текст, Заключение и Библиография. Изследователският текст от своя страна е разделен на Увод, четири глави и заключение; към всяка от отделните глави са посочени и съответните изводи.
- **Основната цел**, която си поставя авторът е да докаже и да разгледа принципните характеристики на взаимното влияние между българската стопанска политика и предприемачеството. В по-общ план Иван Цанов разглежда възможностите на предприемаческия подход както при описанието, така и при анализа на българската стопанска политика за дълъг исторически период. Темата е изключително предизвикателна и носи със себе си определени

научно-изследователски рискове, които ясно се съзнават от автора. Сред тях на първо място ще спомена, че дългия времеви период, който се изследва изисква по необходимост висока степен на обобщение, а това понякога може да доведе до заключения, които са на ръба на научността. Не е маловажно и обстоятелството, че българската стопанска политика е описвана и анализирана в продължение на десетилетия от страна на специалисти с различен академичен профил, с различна методология и с акцент различни аспекти (от индустриална, митническа, фискална, организация на публичните финанси и т.н.); търсени и анализирани са факти и процеси от гледна точка на външните влияния, ролята на по-ограничена или по-авторитарна държавна власт, мястото на местното самоуправление в различните стопански инициативи и т.н. В този смисъл авторът предлага, конструира и апробира предприемачески подход. Това е новост, която дава възможност от една страна за по-задълбочено разбиране на миналото и от друга – за по-адекватно извличане на поуки, които да ориентират бъдещи действия представителите на публичната власт и хората от частния сектор.

- **Темата и обхвата** на дисертационния труд предполага привличането и ползването на огромна по обем и разнообразна по характер научна литература. В дисертацията са привлечени 320 заглавия, на автори, които, пряко или косвено, се докосват до авторовите концепции. Литературата обхваща класически и модерни изследвания по стопанска история, философия, политически науки, икономика и др. Авторът познава и привлича в изследването си напълно адекватни заглавия. Само като илюстративен пример ще посоча Аристотел, Ницше, Попър и др. значими философи, Пол Самуелсон, Леон Валрас, Йозеф Шумпетер Ян Тинберген и др. икономисти с важни приноси в теорията и т.н. Може да се спомене, че привлечената литература е на български, английски, руски и др. езици, което със сигурност разширява изследователския кръгзор и позволява да не се допусне провинциална затвореност и ограниченост на изследването. От гледна точка на темата на дисертацията и нейния интердисциплинарен характер винаги може да се открие пропуск на определено заглавие

или автор. В някои случаи пропуските не са от особено значение, в други обаче липсващи заглавия и автори биха допринесли за обогатяване на представени концепции. Ще спомена само пропуски на Лео Пасволски и Л. Беров - като стопански историци те биха допринесли значително за цялостното разбиране на българската стопанска политика от страна на автора. Сред относително дребните недостатъци в литературата може да се посочи, че не е ясно защо Никомахова етика на Аристотел е посочена два пъти – веднъж в изданието от 1993 и втори път в онлайн издание.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

В представения дисертационен труд, посветен на българската стопанска политики в контекста на предприемачеството могат да се идентифицират няколко научно-приложни резултата. По моя преценка те се групират по следния начин:

1. Иван Цанов обосновава нов научен подход за анализ на българската стопанска политика за почти целия период от съществуването на българската държава след 1879 г., който е в контекста на предприемачеството. Този подход е алтернатива, но и допълва досега използваните изследователски подход. Новият подход прави опит да преодолее забелязана от дисертанта слабост: пренебрегването на предприемачеството като самостоятелен обществено-икономически феномен и взаимната връзка предприемачество-стопанска политика;
2. Дисертантът предлага и полага усилия да обоснове нова систематизация на времевите периоди, по които се анализира българската стопанска политика в контекста на предприемачеството;
3. Като се базира на разработената оригинална концепция, Цанов предлага три самостоятелни подхода спрямо равнището на изследване на обекта: мета-, макро- и микро. Интересно и задълбочено е анализирано влиянието на основни философски методологични направления върху българската стопанска политика през последователни двадесетгодишни отрязъци от миналото на страната. Цанов достига до извода, че най-голямо влияние за формиране на конкретна стопанска политика имат позитивизма, рационализма и

прагматизма. На макроравнище, сред факторите, които определят спецификите на стопанската политика са внимателно анализирани мрежовия механизъм, механизмът на самоуправление, еkleктичния механизъм и др. Синтезирани са десет извода от анализа, направен с инструментариума на методологията на микропредприемачкия подход. Те подпомагат по-лесното разбиране на механизмите и ефектите на българската стопанска политика в модерната ни история.

4. Изследователската хипотеза на Ив. Цанов е доказана с използване на оригинална авторска методика, изградена въз основа на предприемаческия подход за проучване на българската стопанска политика.
5. Няколко важни бележки относно методологията и ограниченията на дисертационния труд през призмата на стопанската история като моя тясна специалност. Дисертационният проект, е посветен на интересен и предизвикателен научен проблем, който изисква задълбочени познания по стопанска и бизнес история, предприемачество, управление и др. Интердисциплинарният подход е предизвикателство и крие много възможности за пропуски и грешки, но, по моя преценка, проф. Цанов е успял да се справи с повечето от тях. По-конкретно той се е справил на добро ниво с предизвикателствата, които поставя стопанската и бизнес историята на България. Научните дискусии, които съм имал с него още преди представянето на основната идея и към последните етапи от нейното оформяне като текст показват наличието на солидни познания за общите тенденции в изследването на българската политическа, стопанска и бизнес история. Тези познания са вградени умело в опит за изграждане на теоретичен модел за разбиране на стопанската политика на страната.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Иван Цанов разграничава девет приноса с научен характер и четири с научно-приложен. Според мен обобщаващ принос е, че лансираният предприемачески подход е описан операционализиран и апробиран „с цел използване в обществената практика“.

Малко повече внимание заслужава един, по моя преценка, непосочен от Цанов, но сериозен научен принос на дисертанта. За неговото пълно изясняване ще прибегна до фокусиране върху една вече спомената характеристика на дисертацията. От гледна точка на историческата наука проф. Цанов се опитва да анализира и използва един изключително дълъг хронологичен период- от Освобождението практически до вчерашния ден (2024 г.). Това не предполага той да прави фактологични приноси към историческите познания, той използва публикациите, които в различна степен имат отношение към неговата тема. Историята на българската стопанска политика не е ново научно поле. Още преди стотина години са направени опити за нейния анализ, но те остават на нивото на чисто фактологично изложение. Представеният от проф. Цанов Модел е опит за ново теоретично осмисляне на това как функционира, от какво се влияе, какви са основните тенденции в стопанската политика на България от Освобождението до днес. Това също изисква познания на изследвания, които се появяват през последните десетина години, които още не са станали част от учебници или от общественото разбиране за главните тенденции в стопанското политическо развитие на България. Той е положил системни усилия в това отношение, познава и ползва голяма част от смислените публикации, които пряко или косвено са свързани с основния проблем на дисертационния проект.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

Авторът е представил седем научни статии и 11 монографии, които са свързани с темата на дисертационния труд.

По този начин резултатите от изследванията са получили необходимото широко разпространение в научната литература. Освен това част от тях са интегрирани и в учебници и учебни помагала, т.е. те вече са и част материала, който се изучава от различни студенти.

6. Оценка на автореферата

Представеният към документите Автореферат отразява напълно точно съдържанието на дисертационния труд.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

Към изследването на Иван Цанов могат да се отправят и отделни критични бележки. По неговите думи „Традиционният исторически дележ ... предполага някакво отдалечаване от политическата неутралност“ (стр. 26) и по тази причина той е възприел за друг модел на периодизиране на стопанската политика, който се състои в нейното механично разделяне на времеви периоди от 20 години (с изключение на последния, който е от 2000 до 2024 г.). За мен този модел е необичаен и неособено убедителен. Стопанската политика наистина е свързана с определен тип доминираща икономическа и политическа философия, с определена политико-икономическа структура, с конкретно отношение към частната собственост, пазарите, иновациите, държавните инициативи... Те трудно могат да се разделят на равни периоди, дори и с цел по-адекватен и задълбочен анализ.

В отделни случаи авторът прибегва до твърдения, които не са неверни, но могат да се преценят по-скоро като преувеличени (виж например стр. 51, написаното за ТНТМ, стр. 60, написаното за управленския анализ като най-слабо политизиран инструмент на стопанско описание и анализ и др.)

8. Заключение

Въз основа на изложеното изразявам положително становище ЗА присъждането на научната степен „доктор на науките“ в професионално направление 3.8 Икономика, научна специалност „Икономика и управление (предприемачество)“ в УНСС на професор доктор Иван Цанов Цанов

2.04.2026 /София

Подпис:

REVIEW

By: Prof. Dr. Pencho Denchev Penchev
UNWE
3.8 Economics

Subject: dissertation for the award of the scientific degree
"Doctor of Science" in the professional field 3.8 Economics, scientific specialty
"Economics and Management (Entrepreneurship)" at the UNWE.

Author of the dissertation: Ivan Tsanov Tsanov
Professor, PhD
UNWE

Topic of the dissertation: Bulgarian economic policy in the context of
entrepreneurship (1879-2024)

Legal basis for submitting the review: participation in the scientific jury for
the defense of the dissertation according to Order No. 431/13.02.2026 of the
Vice-Rector of the UNWE Assoc. Prof. Dr. Maria Vodenicharova.

1. Information about the dissertation candidate

The dissertation candidate has submitted his dissertation for discussion at the Department of Entrepreneurship, Faculty of Business of UNWE in accordance with Art. 39 of the PPZRASRB. The disclosure of the procedure for the defense of the dissertation was carried out on the basis of: decisions of the Constitutional Court of the Department of Entrepreneurship (Protocol N 3 of 31.01.2026) and a decision of the Faculty Council of the Faculty of Business Protocol N FS-6 of 27.01.2026.

- Ivan Tsanov Tsanov was born on 8.12.1963. He graduated from Sofia University "St. Kliment Ohridski", defended his PhD dissertation at UNWE. His professional career is closely related to university education. He is an

author of a large number of monographs, scientific articles, textbooks, and other teaching materials. Editor-in-Chief of the Bulgarian Electronic Scientific Journal "Economic Management". His publishing and teaching activities show a wide range of interests. He has taught in bachelor's and master's programs at the University of National and World Economy - Sofia, Sofia University "St. Kliment Ohridski", Plovdiv University "Paisiy Hilendarski", European Higher School of Economics and Management - Plovdiv, Higher School of Insurance and Finance - Sofia, Burgas State University "Prof. Dr. Asen Zlatarov", and Varna Free University "Chernorizets Hrabar".

- Academic and other positions held to date: In the period 2013 - 2020 Ivan Tsanov Tsanov is a lecturer at the European Higher School of Economics and Management, Dean of the Center for Innovative Management. In the period 2022-2024 he is a lecturer at Plovdiv University "Paisiy Hilendarski", from 2024 to the present he is a researcher R4 at the Institute of Entrepreneurship of the UNWE

2. General characteristics of the presented dissertation work

- The presented dissertation work is 410 pages long. The work consists of Dedication, Acknowledgements, List of abbreviations, List of tables and figures, main research text, Conclusion and Bibliography. The research text, in turn, is divided into an Introduction, four chapters and a Conclusion; the corresponding conclusions are indicated for each of the individual chapters.
- The main goal the author sets himself is to prove and examine the principle characteristics of the mutual influence between Bulgarian economic policy and entrepreneurship. In a more general plan, Ivan Tsanov examines the possibilities of the entrepreneurial approach both in the description and in the analysis of Bulgarian economic policy for a long historical period. The topic is extremely challenging and carries with it certain scientific and research risks, about which the author is clearly aware of. Among them, first of all, I will mention that the long time period under study necessarily requires a high degree of generalizations, and this could sometimes result in conclusions that are on the verge of scientificity. It is also important that Bulgarian economic policy has been described and analyzed for decades by specialists with different academic backgrounds, with different methodologies and with an emphasis on

different aspects (industrial, customs, fiscal, organization of public finances, etc.); facts and processes have been sought and analyzed from the perspective of external influences, the role of more limited or more authoritarian state power, the place of local self-government in various economic initiatives, etc. In this sense, the author proposes, constructs and approves an entrepreneurial approach. This is a novelty that allows, on the one hand, for a deeper understanding of the past and, on the other hand, for a more adequate extraction of lessons that will guide future actions by representatives of public authorities and people from the private sector.

- The topic and scope of the dissertation work implies the attraction and use of a huge volume and diverse nature of scientific literature. The dissertation has attracted 320 titles by authors who, directly or indirectly, touch upon the author's concepts. The literature covers classical and modern studies in economic history, philosophy, political science, economics, etc. The author knows and attracts completely adequate titles in his research. Just as an illustrative example, I will mention significant philosophers as Aristotle, Nietzsche, Popper, etc., economists with important theoretical contributions as Paul Samuelsson, Leon Walras, Joseph Schumpeter, Jan Tinbergen, etc. It is worth mentioning that the attracted literature is in Bulgarian, English, Russian, etc. languages, which certainly broadens the research horizon and allows us to avoid provincial isolation and limitations of the study. From the point of view of the dissertation topic and its interdisciplinary nature, one can always find an omission of a certain title or author. In some cases, the omissions are not of particular importance, but in others, missing titles and authors would contribute to the enrichment of the presented concepts. I will only mention the omission of Leo Pasvolsky and L. Berov - as economic historians, they would significantly contribute to the author's overall understanding of Bulgarian economic policy. Among the relatively minor shortcomings in the literature, it can be noted that it is not clear why Aristotle's *Nicomachean Ethics* is mentioned twice - once in the 1993 edition and a second time in the online edition.

3. Evaluation of the obtained scientific and applied scientific results

In the presented dissertation work, dedicated to Bulgarian economic

policies in the context of entrepreneurship, several scientific and applied results can be identified. In my opinion, they are grouped as follows:

1. Ivan Tsanov substantiates a new scientific approach to the analysis of Bulgarian economic policy for almost the entire period of the existence of the Bulgarian state after 1879, which is in the context of entrepreneurship. This approach is an alternative, but also complements the research approaches used so far. The new approach attempts to overcome the weakness noticed by the dissertationist: the neglect of entrepreneurship as an independent socio-economic phenomenon and the mutual relationship between entrepreneurship and economic policy;
2. The dissertationist proposes and makes efforts to substantiate a new systematization of the time periods by which Bulgarian economic policy is analyzed in the context of entrepreneurship;
3. Based on the developed original concept, Tsanov offers three independent approaches to the level of study of the object: meta-, macro- and micro. The influence of basic philosophical methodological directions on Bulgarian economic policy over consecutive twenty-year segments of the country's past is analyzed in an interesting and in-depth manner. Tsanov comes to the conclusion that the greatest influence on the formation of a specific economic policy is exerted by positivism, rationalism and pragmatism. At the macro level, among the factors that determine the specifics of economic policy, the network mechanism, the self-management mechanism, the eclectic mechanism, etc. are carefully analyzed. Ten conclusions are synthesized from the analysis made with the tools of the methodology of the micro-entrepreneurial approach. They help to more easily understand the mechanisms and effects of Bulgarian economic policy in our modern history.
4. The research hypothesis of Iv. Tsanov is proven using an original author's methodology, built on the basis of the entrepreneurial approach to studying Bulgarian economic policy.
5. A few important notes regarding the methodology and limitations of the dissertation work through the prism of economic history as my narrow specialty. The dissertation project is dedicated to an interesting and challenging scientific problem that requires in-depth knowledge of economic and business history, entrepreneurship, management, etc. The interdisciplinary approach is a challenge and hides many possibilities for omissions and errors, but, in my

opinion, Prof. Tsanov has managed to deal with most of them. In particular, he has dealt with the challenges posed by the economic and business history of Bulgaria at a good level. The scientific discussions that I had with him even before the presentation of the main idea and towards the final stages of its formation as a text show the presence of solid knowledge of the general trends in the study of Bulgarian political, economic and business history. This knowledge is skillfully embedded in an attempt to build a theoretical model for understanding the country's economic policy.

4. Assessment of scientific and applied scientific contributions

Ivan Tsanov distinguishes nine scientific contributions and four of an applied-scientific nature. In my opinion, a generalizing contribution is that the launched entrepreneurial approach is described, operationalized and approved "for the purpose of use in public practice".

One, in my opinion, not indicated by Tsanov, but a serious scientific contribution of the dissertation deserves a little more attention. For its full clarification, I will resort to focusing on an already mentioned characteristic of the dissertation. From the point of view of historical science, Prof. Tsanov tries to analyze and use an extremely long chronological period - from Bulgarian Liberation (1879) practically to yesterday (2024). This does not imply that he makes factual contributions to historical knowledge, he uses publications that are to varying degrees relevant to his topic. The history of Bulgarian economic policy is not a new scientific field. Attempts to analyze it were made a hundred years ago, but they remain at the level of a purely factual presentation. The Model presented by Prof. Tsanov is an attempt at a new theoretical understanding of how it functions, what influences it, what are the main trends in the economic policy of Bulgaria from the Liberation to the present day. This also requires knowledge of research that has appeared in the last ten years or so, which has not yet become part of textbooks or the public understanding of the main trends in the economic political development of Bulgaria. He has made systematic efforts in this regard, knows and uses a large part of the meaningful publications that are directly or indirectly related to the main problem of the dissertation project.

5. Evaluation of the publications on the dissertation

The author has presented seven scientific articles and 11 monographs, which are related to the topic of the dissertation work.

In this way, the results of the research have received the necessary wide distribution among the scientific community. In addition, some of them have been integrated into textbooks and teaching resources, i.e. they are already part of the material studied by various students.

6. Evaluation of the abstract

The abstract submitted with the documents fully accurately reflects the content of the dissertation work.

7. Critical notes, recommendations and questions

Several critical notes could also be made to Ivan Tsanov's research. In his words, "The traditional historical division ... implies some distance from political neutrality" (p. 26), and for this reason he has adopted another model of periodization of economic policy, which consists in its mechanical division into time periods of 20 years (except for the last one, which is from 2000 to 2024). For me, this model is unusual and not particularly convincing. Economic policy is indeed associated with a certain type of dominant economic and political philosophy, with a certain political-economic structure, with a specific attitude towards private property, markets, innovations, state initiatives... They can hardly be divided into equal periods, even for the purpose of a more adequate and in-depth analysis.

In some cases, the author resorts to statements that are not false, but can be considered rather exaggerated (see, for example, p. 51, what is written about TNTM, p. 60, what is written about management analysis as the least politicized tool of economic description and analysis, etc.)

8. Conclusion

Based on the above, I express a positive opinion FOR the awarding of the

B

scientific degree "Doctor of Sciences" in the professional field 3.8 Economics, scientific specialty "Economics and Management (Entrepreneurship)" at the UNWE to Professor Doctor Ivan Tsanov Tsanov

2.04.2026 /Sofia

Signature: